

12+

6 2014

ОНЧЫКО (ВПЕРЕД)

ТЫЛЗЕ ЕДА САВЫКТАЛТШЕ
СЫЛНЫМУТ ДА МЕР-ПОЛИТИК
ЖУРНАЛ

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК:

МАРИЙ ЭЛ РЕСПУБЛИКЫСЕ
ТҮВЫРА, ПЕЧАТЬ
ДА КАЛЫК-ВЛАКЫН ПАШАШТ
ШОТЫШТО МИНИСТЕРСТВЕ;
«РОССИЙ ПИСАТЕЛЬ УШЕМ»
ОБЩЕРОССИЙСКИЙ МЕР
ОРГАНИЗАЦИЙЫН МАРИЙ ЭЛ
РЕСПУБЛИКЫСЕ ПӨЛКАЖЕ

«Марий журнал» ГУКП-н
сайтшым тыгай адрес дене
муаш лиеш:
[www//marizhurnal.ru](http://marizhurnal.ru)

1926 ий годсек лектеш

Тўн редактор

Анатолий ТИМИРКАЕВ

Редакционный коллегий:

Светлана АРХИПОВА

*(Марий Эл писатель ушем
правленияй председателъ)*

Валерий БЕРДИНСКИЙ (Шернур)

Юрий ГАЛЮТИН

Яков ЕГОРОВ (Морко)

Гельсий ЗАЙНИЕВ

Виталий ПЕТУХОВ (Кужэнгер)

Геннадий САБАНЦЕВ

Силантий САБИТОВ

Валерий СОБОЛЕВ (У Торъял)

Юрий СОЛОВЬЕВ

*(«Марий журнал» ГУКП-н
директоржо)*

Корректор Г.А. Козлова

Сдано в набор 04.05.2014.

Подписано к печати 20.06.2014.

Формат 70x100/16. Бумага офсетная для
офсетной печати.

Печать офсетная. Усл. печ. л. 13,0.

Уч.-изд. л. 12,0.

Тираж 1300. Изд. № 3189.

Цена договорная.

424006, г. Йошкар-Ола, ул. 70-летия
Вооруженных Сил СССР, д. 20.

Телефоны:

45-34-64 — главный редактор,
ответственный
секретарь,
редакторы.

45-15-46 — директор,
главный бухгалтер

E-mail: marizhurnal@mail.ru

Журнал набран и сверстан в редакции на
компьютерах, отпечатан в ООО
«Восхождение».— 424032, Республика Марий
Эл, г. Йошкар-Ола, б-р Данилова, 6.

Издатель: ГУКП «Марий журнал». **Адрес
издателя и редакции:** 424006,
Республика Марий Эл, г. Йошкар-Ола,
ул. 70-летия Вооружённых Сил СССР, 20.

6 (612). Июнь

Журнал перерегистрирован Управлением
Роскомнадзора по Республике Марий Эл.
Свидетельство — ПИ № ТУ 12-0037
от 21.07.2009 г.

«Ончыко», 2014.

Надежда
Ильина

*«Палаш ок лий
йӧратымашын вийжым...»*

ВЕСЕЛА ШИНЧАОНЧАЛТЫШ

Мыйын весела шинчаончалтыш.
Неле гынат, ом лӱд, шыргыжам.
Лийже кӱзаш курыкан тошкалтыш,
Вуй леведышлан — изи пыжаш.

Вашлиям гын ваштарешем толшым,
Порын пелештем тудлан: «Салам».
А йодеш гын палыдыме польшым,
Чын, ӱшанле ен лиям тудлан.

Торжа егын шӱмжым поро шоныш
Левыкта, осал лиеш гынат.
Мыйын нерген йырем кеч-мом шонышт —
Осаллан шыргыжалам гына.

* * *

Палаш ок лий йӧратымашын вийжым,
Могайрак тудо: келге я тура.
Могай, от пале, тудын илыш сийже,
Кушеч, от пале, шӱшпыкшӧ мура.
Мардеж пуалмым от шиж иканаште —
Ласка мардежше пуалеш шыман.
Эх, шӱмбелем, манат, улат тораште,
Ала тый весе деч налат ӱмам.
Тек кече ырыкта кап-кылым шокшын,
Шӱм-чоным ок керт угыч ылыжтен.
Йӧратымаш шӱмнам леведын покшым,
Пӱртӱс вият огеш керт шулыктен.
Ойлат, яндар йӧратымаш — ал кече.
Уке, тудат каватӱреш шылеш.
Ала кучедалаш гын тудын верчын...
Молан вара кечат йомеш пылеш?

ЎДЫР ВУЧА

Ўшанет мо, ўдыр, качылан?
Пөлекла тылат мотор аршашым.
Шонымаш, конешне, пиаллан,
Но сенаш лиеш мо пўрымашым?

Мондалтеш эрталше сылне тат...
Кочо шинчавўд, туткар, азап.
Кече кечым шиждеак покта,
Шке шўметланат от лий оза.

Енгын мутшо я осал шинча
Чын йоратымашым локтылеш.
Ўдыр, ўшанен, тачат вуча —
Ала-кў шентгечше воштылеш...

Ала ўшанаш, ала йомак...
Кече огыл пыл шентек шылеш.
Ала-кўн ласка, шыма шомак
Тулым угыч ылыжта шўмеш.

* * *

Йораташ, йораташ,
Ах, могай улмашын неле.
Шыматаш, шыматаш,
Ончалаш шинчашке веле.
Лишыл корно пеш тора
Мужырлан, кок шўмлан.
Ўдыр чон ойгыра
Качылан, качылан.

Йораташ, йораташ,
Ах, могай улмашын сае.
Кечыжат шымата,
Кумылжат — ялт шулдыр гае.
Мо ок сите вара
Чоным иктыш ушаш?
Илыш курык тура...
Шўм ўжеш йораташ.

МОНДЕМ, МО ЛИЙЫН...

Яндар кава, волгалтше кече,
Ласка пўртўсын кумылжат.
Мондем, мо лийын ончыгече —
Тек ушыш ынже код нимат.
Осал мардежын вийже тале.
Ужат йырваш мо лийым раш.
Пушенгымат вожге нўлталын
Кертеш. Тўням савыра лавыраш.
Пўчкеш кавам тура волгенче,
Рашкалтыш кўдырчў, мурен.

Мондем, мо лийын ончыгече,
Ом кошт эрталшылан сырен.
Шўкал колтем вўд дене пушым,
Кодеш лач серже иктураш.
А шкеже пуш почешак куржын
Колтем. Огеш лий чактараш.
Тичмаш ешем, тичмаш суртпече...
А мо эше кўлеш чонлан?
Мондем, мо лийын ончыгече,
Эрласе кече пиалан.

ТҮҢАЛМЕ ПАША

Түңалме паша мучашан.	Кайышаш корно тек лавыран,
Тыршет гын, лиеш лектышан.	Миен шушашет тек тора —
Мучаш марте шуктымо сомыл	От лүд нимо деч, ошкылат,
Огеш коляндаре йүд омым.	Палет, ала-көлан күлат.

Шуктет шоныметым чыла,	Илышаш кече поро, яндар,
От кошт көранен нигөлан.	Лиеш гын кочкаш пашадар...
Тый пуйто лият шулдыран,	Түңалме паша мучашан.
Шүметше куанлын кыра.	Шуктет гын, лиеш лектышан.

ШУЛДЫР ИКТЕ

Шулдыр икте, манам, икте мыйын.
 Весе — сусыр, ок керт чонештен.
 Ала-кө гын ила шулдырангын.
 Чонышкем кө осалым пыштен?
 Күзынем күш, каваш. Вий ок сите...
 Чонештем, камвозам, кынелам.
 Шулдыр икте, манам, мыйын икте.
 Икте дене улам пиалан.
 Ала-кө каласа: «Ом үшане,
 Ик енат шулдыран огеш лий».
 Шулдыр кажнын вет уло — шеклане,
 Шулдыр дене шочеш илыш вий.

САМЫРЫК ПАГЫТ

Эх, самырык пагыт, моктаныме жап!
 Лиеш түрлыжат, да чытет чылажат.
 Йолташ үдырет олмешат вожылат.
 Ала-көн титакшылан верчын шылат.
 Осал енын шоныш туржеш шүм-чонет.
 Коклан сай паша лектышлан өкынет.
 Эрта шагат огыл, а илыш кечет.
 Мом кертмым чыла умылашак төчет.
 Эх, самырык пагыт, йомакысе тат...
 Тудат теле лумла шуленак эрта.

ШЫЧ ПАЛЕ

Воктенем шогышыч, шыч пале.
 Шыч шыргыжал, шыч пелештал.
 А мыйже, өрдыжкө ончалын,
 Вуем савыралбым, «шым тогдай».

Вашталтынат, шүргет куптырангын.
Пондашым колтенат, өрмаш.
Мый йыштак воктечет корангын
Шогальым, но арам улмаш.

Ушем нангайыш рвезе жапыш,
Эх, чонжо вургыжын тунам.
Йошкар-Оласе «Марий паркыш»
Мыят куанле коштынам.

Шинчашке перныш Юл вел каче.
Мураш-кушташ могай мастар!
А койышыж ден мыскараче.
Күсен тич лийын пашадар.

Ыш ушо иктыш мемнам Юмо.
Вашталте шоныш, шиждеак.
Лач весе деке шупшын кумыл,
Кеч чоным туржынат тьяк.

Я койышем, түсем вашталтын —
Шыч пале, шыч ончал туран.
Кеч рвезе жап эртен мондалтын,
Чонемже рвезылак мура.

ШОНАЛТЕ

Шоналте, ит поч чон шижмашым. От пале мо эрла лийшашым. Чон кумыл таче тыйын икте, Эрла ала лиеш садикте. Чонет туржеш кавасе шүдыр, Но ала-молан пешак мұндыр.	Тўняште икте тые отыл. Шуя тылат йолвам ал кече, Ок куандаре лач игече. Шоналте илышым, эрласым, Тыматле эрым, сылне касым. Чолга кўлан кавасе шўдыр? Мура кўлан чечен ош ўдыр? Пуа кўлан шўм-чон сўралжым? Сўра кўлан тагет пиалжым?..
Шоналте, ит турж ўдыр шўмым, Кертат гын, мондо тудын лўмым. Каважат канде, сылне, сото...	

* * *

Тиде муро тылат,
Тый шыч кол адакат.
Таче уке улат.
Эртыш ятыр шагат.

Пырля шўшпык мура —
Семже ныжыл, шыма.

Эх, кузе кутыра! —
Пуйто илыш йомак.

Чўчкалтат шўдыр-влак
Модылден шинчашт ден.
Таче уке улат...
Мыйже кўм йўратем?

ЙӖРАТЕТ — ОТ КАЙ КОДЕН

ЙӖратет — от кай коден.
 Чон йӖла тулойыпла.
 ШӖм-чонет ок керт монден —
 Лийынат тый пиалан.

Ок мондалт тыматле йӖд,
 ШӖдыр чолгыжмо тачат.

Ниялта вачетым кид,
 Омешет танет конча.

ЙӖратет — от кай коден.
 Кумыл тыйым пӖртылта.
 Шижмашем от керт монден.
 А вучаш вием сита.

* * *

ПӖрдеш ош лыве вуй ӱмбалне.
 Поктем — ок кай, пеш куанен.
 А тудым мый омат шеклане,
 Авам дек шӱгарлаш вашкем.

Толам шуэн, авай, ит сыре.
 Тый чоныштем эре улат.
 Шӱметше веле вет ок кыре...
 Мылам тый кызытат кӱлат.

ПӖрдеш адак вуем йыр лыве —
 Тугаяк ошо, чатката.
 Колам мый йӱкшым шыве-шыве —
 Ок ойло, пуйто муралта.

Ала-кушеч шем лыве тольо,
 Ош лыве йыр чӱчкен модеш.
 Ала мур йӱкым тудо кольо —
 Пеш куанен, йырем пӖрдеш.

Авам воктен шӱгар ачамын...
 Туддеч изиак кодынам,

Но шуктенам моткоч шӱмангын.
 Ойлат, ачам гай лийынам.

Шижде тӱтан мардеж тарваныш,
 А лыве-влак чӱчкат тугак.
 Тарватыш йыр лышташ пораным,
 Каяш тарванышым мыят.

Ок мондо шӱм-чонем ачамым —
 Вашке каен гынат, шарнем.
 Авам эреак пиаланым
 Икшывыжым ужаш шонен.

Ала тачат толмемлан лӱмын
 Авам ош лывыш савырнен.
 Шем лывыжат тарватыш шӱмым —
 Ала ачам пӖрдеш йырем.

Мардеж вият огеш чактаре —
 Йыремже пӖрдыт, ужатат.
 Корнемым пуйто волгалтарышт...
 Кечат лектеш, мардеж пыта.

